

στημα, αναγκάζονται καὶ τὰ παλαιότερα προσωπικά κόμματα ἐξ ἀντιδράσεως νὰ στηριχθῶν εἰς γενικώτερα συμφέροντα καὶ δεύτερον, διότι ἡ ἀδυναμία ἀπολύτου ἐπικρατήσεως ἐνὸς συνδυασμοῦ ἢ κόμματος σημαίνει εὐρυσιν τῆς ἐκλογικῆς βάσεως, ὃ ὁποία περιορίζει τὴν ἐπιρροὴν τῶν προσώπων καὶ τὴν ἱκανότητά των, ὅπως διεξαγάγουν ἀτομικῶς τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα. Ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ ἀνάγκη σημαίας γενικωτέρων συμφερόντων καὶ συστηματικῆς κομματικῆς ὀργανώσεως. Τοῦτο συμβαίνει κατὰ περισσώτερον λόγον μὲ τὰ ἀναλογικά συστήματα πού χρησιμοποιοῦν τὰ ὑπόλοιπα, διότι μὲ αὐτὰ ὁ ἐκλογικὸς ἀγὼν διεξάγεται ἀναγκαστικῶς κατὰ τοπικὰς ἐκλογικὰς περιφέρειας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐνιαίως καθ' ὅλον τὸ Κράτος. Πολλοὶ φαντάζονται ὅτι τὸ ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῆ, ὅταν δὲν ὑπάρχουν ὀργανωμένα κόμματα ἀρχῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Τίποτε δὲν ἔμποδίζει νὰ ἐφαρμοσθῆ μὲ κόμματα προσωπικά. Τὸ ἀκριβές εἶναι, ὅτι συντελεῖ εἰς τὸ νὰ μετασχηματίζονται αὐτὰ εἰς κόμματα πραγματικά, κόμματα ἀρχῶν. Μὲ ἄλλους λόγους εὐνοεῖ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ πολιτεύματος ἀπὸ τὸ πρῶτον στάδιον πού ἐπικρατεῖ ὁ προσωπικὸς κομματισμὸς, τὸ ὀλιγαρχικόν, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ στάδιον τὸ δημοκρατικόν πού τὸ χαρακτηρίζει ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν γενικωτέρων συμφερόντων καὶ ἰδεῶν, καθὼς καὶ ἡ ἀμεσώτερα πολιτικὴ δράσις τοῦ λαοῦ. Ὅλα δὲ πάλιν αὐτά, ὃ ἀγνώτερος ἐκλογικὸς ἀγὼν, ἢ μεταβολὴ τοῦ πολιτικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ἢ συστηματικὴ ὀργάνωσις τῶν κομμάτων, συμβάλλουν εἰς τὴν πολιτικὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ λαοῦ, ὃ ὁποῖος ἀπὸ τὴν νέαν πολιτικὴν ζωὴν φωτίζεται ἐπὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων καὶ ἀσκεῖται νὰ ἐνδιαφέρεται περισσώτερον δι' αὐτά, νὰ ἐπηρεάζεται ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰ πρόσωπα καὶ περισσώτερον ἀπὸ τὰ γενικώτερα συμφέροντα. Καὶ εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν αὐτὴν τοῦ λαοῦ, εἰς τὴν ἐνίσχυσίν τῆς πρέπει νὰ ἀποβλέπη καθεὶ ἐκλογικὸν σύστημα, διότι εἰς τὰς κοινοβουλευτικὰ πολιτεύματα ὁ λαὸς εἶναι ὁ κύριος καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του πολιτικὴν ἀντίληψιν καὶ κρίσιν καὶ συμπεριφορὰν ἐξαρτάται καὶ ἡ ἰδικὴ του καὶ τοῦ Κράτους ἢ σωτηρία καὶ ἡ πρόοδος.

Σπουδαῖον ἐπίσης πλεονέκτημα τοῦ ἀναλογικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος εἶναι, ὅτι διευκολύνει τὴν εἴσοδον εἰς τὴν Βουλὴν νέων κομμάτων, τὴν ἀγνοτέραν ἐμφάνισιν εἰς τὸν δημόσιον βίον καὶ ὑποστήριξιν νέων πολιτικῶν ἰδεῶν. Ἔτσι διευκολύνει τὴν πρόοδον. Διότι ἡ ἀνάγκη τῶν μεταβολῶν πού τὴν προκαλοῦν, γίνεται κατ' ἀρχὰς αἰσθητὴ εἰς ἄτομα, εἰς στενὸν κύκλον πολιτῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος τῶν ἐξαρτᾶται ἢ πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἐξέλιξις. Ἡ μεγαλύτερα

εὐκολία ὑποστηρίξεως νέων πολιτικῶν ἰδεῶν, σχηματισμοῦ νέων κομμάτων εἶναι τὸ δραστηκώτερον μέτρον ἐναντίον καταπνίξεως τῆς ἀτομικότητος, τῆς πρωτοβουλίας καὶ ἐφευρετικότητος τῶν ἀνθρώπων, τὰς ὁποίας πιέζει ἢ μὲ τὴν δημοκρατικὴν ἐξέλιξιν ἀναποσπάστως συνδεομένη ἐπικρατήσις τῶν πολλῶν. Ἐν τούτοις ἀπὸ μερικὸς κατηγορεῖται τὸ ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα, ὅτι ὠθεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν κομμάτων μὲ δάσιν οἰκονομικὴν καὶ ὅτι εὐνοεῖ τὸν ριζοσπαστισμὸν, δηλ. τὰ ἐπαναστατικά κόμματα. Ἀλλὰ ὁ σχηματισμὸς κομμάτων μὲ οἰκονομικὴν δάσιν εἶναι ἀποτέλεσμα ὄχι τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος, ἀλλὰ τῆς νεωτέρας οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐξελιξεως καὶ ἐμφανίζεται μὲ δλα τὰ ἐκλογικὰ συστήματα. Εἶναι δὲ σύμφωνον μὲ τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος, ἐὰν οἱ πολῖται θέλουν νὰ ἐνωθῶν ἐπὶ βάσεως οἰκονομικῆς, διὰ νὰ ἐπιδιώξουν πολιτικοὺς σκοπούς, νὰ μὴ ἔμποδίζονται εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸ ἐκλογικὸν σύστημα, νὰ μὴ ἀναγκάζονται ἀπ' αὐτὸ νὰ προσαρμόζονται εἰς ξένην πρὸς αὐτοὺς κομματικὴν κατάστασιν, νὰ ἀκολουθοῦν πολιτικὴν πού δὲν συμφωνεῖ μὲ τὰς ἰδέας των καὶ τὰ συμφέροντά των. Τὸ ἴδιον πρέπει νὰ λεχθῆ διὰ τὴν περὶ ριζοσπαστισμοῦ κατηγορίαν. Ἄλλ' αὐτὴ δὲν ἀνταποκρίνεται ἐπίσης εἰς τὰ πράγματα. Διότι, ὅπως διευκολύνεται ἡ ἐμφάνισις κομμάτων τῶν ἄκρων, διευκολύνεται καὶ ἡ ἐμφάνισις ἢ ἡ διατήρησις κομμάτων ὀλιγώτερον ριζοσπαστικῶν καὶ συντηρητικῶν. Εἰς τὸ Βέλγιον ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀναλογικῆς εἶχεν ἀμέσως ὡς ἀποτέλεσμα, ὅτι ἐνίσχυσεν τὸ φιλελεύθερον κόμμα, παρὰ τοὺς ἐκ τῶν προτέρων φόβους αὐτοῦ περὶ ἀντιστρόφου ἐπιδράσεως, καὶ συνετέλεσε νὰ ἀποσοδῆσῃ ἀντικαθολικὸν συνασπισμὸν πρὸς τοὺς σοσιαλιστάς, εἰς τὸν ὁποῖον ἔτειναν οἱ φιλελεύθεροι (*). Ἡ εὐκολία δὲ ἀποσχισμοῦ τῶν συντηρητικῶν στοιχείων ἐνὸς κόμματος ἀπὸ τὰ ριζοσπαστικά, χωρὶς βλάβην τῆς γενικωτέρας ἰδεολογίας των — πχ. τῶν μεταρρυθμιστῶν ἐργατικῶν ἢ σοσιαλιστῶν ἀπὸ τοὺς κομμουνιστάς — ἔμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ παρασύρῶνται μεγάλα κόμματα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῶν ἄκρων, τὰ ὁποῖα ὡς δραστηριώτερα ἀποκτοῦν συνήθως εὐκολα τὴν ὑπεροχὴν. Ἄλλως τε εἰς τὴν πραγματικὴν παρατηρεῖται, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀναλογικῆς ἔχει ὡς συνέπειαν βραδεῖαν μεταβολὴν τῶν δυνάμεων τῶν κομμάτων καὶ κατ' ἀκολουθίαν βραδεῖαν ἐπίσης μεταβολὴν τῶν κομματικῶν ἀναλογιῶν ἐντὸς τῆς Βουλῆς. Εἶναι αὐτὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀναλογικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος ἔμμεσον — ἐνίσχυσις τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολιτικοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἐπὶ τῆ δάσει ἰδεῶν καὶ γενι-

(*) Paul Dubois, μνημ. ἔργ. σελ. 53.

κωτέρων συμφερόντων καὶ τῆς συστηματικωτέρας ὀργανώσεως τῶν κομμάτων καὶ τῆς πολιτικῆς διαπαιδευτικῆς τοῦ λαοῦ — καὶ κυρίως ἄμεσον, διότι ἐμποδίζει τὴν διὰ τῆς μεταστροφῆς τοῦ φρονήματος μικροῦ ἀριθμοῦ πολιτῶν ὀλοκληρωτικὴν ἀνατροπὴν μιᾶς πλειοψηφίας, ἀπώλειαν δουλευτικῶν ἐδρῶν, ἀσυγκρίτως περισσοτέρων, ἀπ' ὅ,τι θὰ ἐδικαιολόγει ἢ ἐπελθοῦσα πολιτικὴ μεταβολὴ εἰς τὸν λαόν. Ἡ σχετικὴ σταθεροποίησις τῶν δυνάμεων τῶν κομμάτων καὶ τῆς ἐκπροσωπήσεώς των εἰς τὴν Βουλὴν ἔχει ὡς συνέπειαν, ὅτι ἐμποδίζει τὰς ἀποτόμους πολιτικὰς μεταβολὰς. Δὲν ἐμποδίζει τὴν ἐξέλιξιν, ἀλλὰ τὴν καθιστᾷ πλέον ὀμαλὴν. Αἱ μεγάλαι μεταρρυθμίσεις, ὅπως ἤδη ἐτόνισα, δὲν γίνονται ἐξ ἀπροόπτου, διὰ τῆς θελήσεως ἑνὸς πολιτικοῦ ἢ μιᾶς Κυβερνήσεως, ἀλλ' ἀφοῦ ὠριμάσουν εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν.

Ἡ ὀμαλὴ αὐτὴ ἐξέλιξις συμβαδίζει μὲ τὴν καταπράυνσιν τῶν πολιτικῶν παθῶν. Ἡ δικαιοσύνη ποῦ ἐπικρατεῖ εἰς τὴν κατανομὴν τῶν θέσεων τῶν ἀντιπροσώπων, ἡ ἀδυναμία ἀπολύτου ἐπικρατήσεως ἑνὸς κόμματος καὶ ἀπολύτου συντριβῆς ἑνὸς ἄλλου εἶναι φυσικὸν νὰ συντελοῦν, ὥστε νὰ χάνῃ τὴν δεξυτέταν τοῦ ὀ πολιτικὸς ἀνταγωνισμὸς. Ἡ ἀναλογικὴ εἰρήνευσε τὸ Βέλγιον, τὸ ὁποῖον εὗρίσκετο, λόγῳ τῶν ἀδικιῶν τοῦ πλειοψηφικοῦ συστήματος, εἰς ἀναστάτῳσιν. «Διὰ τὰ κόμματα δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ εἶναι ἢ τὸ πᾶν ἢ τίποτε, ἀλλὰ ἢ περισσότερο ἢ ὀλιγώτερον (*)». Ἰκανοποιήθησαν ὀλα τὰ κόμματα, τὰ ὀποῖα ἐπὶ πλέον ἀπέκτησαν περισσότερο ἔθνικὸν χαρακτῆρα καὶ μεγαλύτεραν ἀξιοπρέπειαν, διότι ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν ἀνάγκην ἀνηθίκων συνασπισμῶν καὶ συμβιβασμῶν. Τέλος ἠμπόδισε νὰ διαιρεθοῦν τὰ κόμματα ἐπὶ τῆ βᾶσει τῶν γλωσσικῶν διαφορῶν. Εἰς τὴν Ἑλβετίαν (Καντόνια Γενεύης καὶ Tessin) ὀμοίως τὸ πλειοψηφικὸν σύστημα εἶχε προκαλέσει ἐπαναστατικὰς ἐξεγέρσεις. Ἡ ἀναλογικὴ, ὅταν εἰσῆχθη, κατεπράυνε τὰ πάθη, ἰκανοποίησεν ὀλα τὰ κόμματα. Ἐπίσης εἰς τὸ Πίλοῖς ἡ ἀντιπροσωπείσις τῶν μειοψηφικῶν ἠλάττωσε τὸν ἀνταγωνισμὸν μεταξὺ τῶν βορείων καὶ τῶν νοτίων τμημάτων τοῦ Κράτους. Εἰς τὴν Γερμανικὴν Δημοκρατίαν ἡ ἀναλογικὴ δὲν συνετέλεσεν ὀλίγον εἰς τὸ νὰ μὴ λάβουν δεῦτερον χαρακτῆρα αἱ μεγάλαι ἐσωτερικαί, κοινωνικαί καὶ πολιτικαί ἀντιθέσεις. Ἀνάλογον ἐπίδρασιν παρουσιάζει ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀναλογικῆς εἰς τὰς μετὰ τὸν πόλεμον σχηματισθείσας Δημοκρατίας τῆς μέσης Εὐρώπης.

Ἡ καταπράυνσις τῶν πολιτικῶν παθῶν, ὀ σχηματισμὸς περισσοτέρων κομμάτων, ἡ ἀνάγκη σχηματισμοῦ Κυβερνήσεων συνασπισμοῦ συν-

(*) Paul Dubois, μνημ. ἔργ. σελ. 30, 34, 38, 45, 49.

τελοῦν εἰς τὸ νὰ ἀποκτᾷ μεγαλύτεραν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀμεροληψίαν ἡ διοικήσις, τὸ ὀπαλληλικὸν προσωπικόν. Παύει ἡ ἀδυναμία συνεργασίας μιᾶς Κυβερνήσεως μὲ ὀπαλλήλους, ἀνήκοντας εἰς ἄλλο κόμμα, παύει ἡ τάσις δουλικῆς ὀποταγῆς τῶν ὀπαλλήλων εἰς τὸ κυβερνῶν κόμμα. Ὁ πολιτικὸς βίος εἶναι ὀμαλώτερος. Ἡ συναίσθησις τῶν δημοσίων λειτουργῶν, ὀτι εἶναι ὀπηρετὰ ὀλου τοῦ λαοῦ, ἀδιακρίτως κομμάτων, τονοῦται περισσότερο. Ἡ ἐνίσχυσις τῶν τιμῶν καὶ τῶν ἰκανῶν ὀπαλλήλων γίνεται ἀπὸ ὀλα τὰ κόμματα, διότι αὐτὴ ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ συμφέρον ὀλων.

Ἡ δυνατότης τῆς ἐπιτυχίας ἐκπροσωπήσεως καὶ τῶν μειοψηφούντων κομμάτων ἔχει ἐπὶ πλέον τὸ εὐεργετικὸν ἀποτέλεσμα, ὀτι γενικεύει περισσότερο τὸ ἐνδιαφέρον τῶν πολιτῶν διὰ τὰς ἐκλογὰς. Διότι μὲ τὸ πλειοψηφικὸν σύστημα οἰπυλταὶ ποῦ δὲν συμφωνοῦ, μὲ τὰ ἔχοντα τὰς μεγαλύτερας πιθανότητας ἐπιτυχίας κόμματα ἢ συνδυασμοὺς καὶ δὲν ἐλπίζουν νὰ ἐπιτύχουν ἀντιπροσώπευσιν τῶν ἰδεῶν των, τοῦ κόμματός των εἰς τὴν Βουλὴν, εἶναι φυσικὸν νὰ μὴ ἔχουν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ νὰ ἀπέχουν. Ἀντιστρόφως πάλιν τὸ ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα παρέχει βεβίμους ἐλπίδας ἐπιτυχίας ἐκπροσωπήσεως εἰς τὰς μειοψηφούσας ὀμάδας πολιτῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι φυσικὸν νὰ αὐξάνῃ τὴν συμμετοχὴν τῶν πολιτῶν εἰς τὰς ἐκλογὰς. Εἰς τὴν Γαλλίαν, λαμβανομένων ὀπ' ὀψιν τῶν ἀπεχόντων ἀπὸ τὰς ἐκλογὰς καὶ τῶν μὴ ἐπιτυχανόντων ἐκπροσώπησιν εἰς τὴν Βουλὴν, λόγῳ τοῦ πλειοψηφικοῦ συστήματος, ὀπελογίσθη ὀτι οἱ εἰς τὴν Βουλὴν ἀντιπροσωπευόμενοι ὀλων τῶν κομματικῶν ἀποχρώσεων ἀποτελοῦν πάντοτε τὴν μειοψηφίαν τοῦ συνόλου τῶν ἐκλογέων. Εἰς τὸ Βέλγιον μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀναλογικῆς καὶ τὴν ὀποχρεωτικὴν συμμετοχὴν εἰς τὰς ἐκλογὰς κατωρθώθη νὰ ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὴν Βουλὴν τὰ 90 % τῶν ἐγγεγραμμένων ἐκλογέων. Εἰς τὴν Ἑλβετίαν ἐπίσης παρατηρήθη μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἀναλογικῆς ἀξία λόγου αὐξήσις τῆς συμμετοχῆς τῶν πολιτῶν εἰς τὰς ἐκλογὰς. Ἐπίσης παρατηρήθη ἀνάλογον φαινόμενον εἰς τὴν Φιλανδίαν, τὴν Βυρτεμβέργην, τὸ Ἀμβούργον, ὀπου, ἐνῳ ἡ συμμετοχὴ τῶν πολιτῶν μὲ τὸ πλειοψηφικὸν σύστημα ἦτο 75,7% - 89,4%, μὲ τὸ ἀναλογικὸν σύστημα ἀνήλθεν ἀμέσως εἰς 94%. Ἡ παραχώρησις συγχρόνως μὲ τὴν εἰσαγωγὴν ἀναλογικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος δικαιοῦματος ψήφου καὶ εἰς τὰς γυναίκασις τὰ περισσότερα Κράτη τῆς μέσης Εὐρώπης ἐμποδίζει νὰ παρακολουθήσωμεν στατιστικῶς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐν λόγῳ συστήματος εἰς τὴν συμμετοχὴν τῶν πολιτῶν εἰς τὰς ἐκλογὰς.

Τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀναλογικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος ποῦ

ἔξετέθησαν ἕως τώρα, ἐκτὸς τῆς δικαίας κατανομῆς τῶν θέσεων τῶν ἀντιπροσώπων, ἢ ὅποια διὰ μόνης τῆς συμμετοχῆς τῶν κομμάτων καὶ ἀναλόγως πρὸς αὐτὴν ἐπέρχεται αὐτομάτως, δὲν ἐκδηλοῦνται μηχανικῶς ἀπλῶς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐν λόγῳ συστήματος. Ἀλλὰ θάῃτο πάρα πολὺ ἀφελῆς ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἐνόμιζεν, ὅτι τοιοῦτου εἶδους κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ μεταβολαὶ ἡμποροῦν νὰ εἶναι τὸ μηχανικὸν ἀποτέλεσμα ἐνός νόμου. Καὶ θὰ ἦτο ἀκόμη ἀφελέστερος ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἐφαντάζετο, ὅτι τὸ ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα εἶναι καμμία πανάκεια ποῦ θὰ ἡμποροῦσε μόνη νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν καλὴν κυβέρνησιν, τὴν πρόοδον καὶ ἀκμὴν ἐνός λαοῦ. Τὸ ζήτημα εἶναι μόνον ποῖον ἐκλογικὸν σύστημα ἔχει ὀλιγώτερα ἐλαττώματα, ποῖον εὐνοεῖ περισσότερον ἢ ἐμποδίζει τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀποτελέσματα. Καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτὴν τὴν ἀντιμετωπίζει νικηφόρως τὸ ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα. Ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἀκμὴ ἐνός λαοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς ζωτικὰς δυνάμεις ποῦ περιέχει καὶ τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν δυσμενῶν ἐξωτερικῶν ὄρων ποῦ θὰ ἡμποροῦσαν νὰ τοῦ ἀνακόψουν τὴν πρόοδον καὶ τὸν βίον ἀκόμη. Προορισμὸς τῶν νόμων εἶναι νὰ διευκολύνουν τὴν ἐκδήλωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ζωτικῶν δυνάμεων τοῦ λαοῦ. Καὶ εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐξελίξεως ποῦ εὐρίσκονται σήμερον οἱ πολιτισμένοι λαοί, τοῦτο ἐπιτυγχάνεται τελειότερα διὰ τῆς δημοκρατικῆς τῶν ὀργανώσεως ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην σημασίαν τῆς λέξεως. Μὲ ἄλλους λόγους διὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ λαοῦ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιον, διὰ τῆς πραγματικῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος. Δὲν ὑπάρχει δὲ κανὲν ἄλλο ἐκλογικὸν σύστημα, ἐκτὸς τοῦ ἀναλογικοῦ, ποῦ νὰ ἀσφαλίσῃ καὶ τὴν κυβέρνησιν τοῦ λαοῦ διὰ τοῦ λαοῦ, δηλ. τῆς πλειοψηφίας του καὶ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἰσότητά, καθὼς καὶ νὰ βοηθῇ, τόσο τὸν λαόν, ὅπως γίνῃ ἱκανὸς καὶ ἄξιος νὰ κυβερνᾷ τὸν ἑαυτὸν του. Ἐὰν ἡ ρουσσική ἀντιληψις, ἢ κατατέμνουσα τὴν κυριαρχίαν καὶ ἀξιοῦσα τὴν συμφωνίαν ὄλων τῶν πολιτῶν διὰ τὴν νομοθεσίαν δὲν εἶναι πραγματοποιήσιμος — τὴν ἐγκατέλιπεν ὁ ἴδιος ὁ Ρουσσὸς μὲ τὴν θεωρίαν τῆς ἐμμέσου συγκαταθέσεως —, ἐὰν ἡ ἐπικράτησις τῆς γνώμης τῆς πλειοψηφίας εἶναι μία ἀνάγκη, ἀποτελεῖ ἐπίσης ἐπιτακτικὴν ἀνάγκη, ἢ ὅποια εἰς τὸ βῆθος εἶναι προϋπόθεσις τῆς πρώτης, ὁ σεβασμὸς ὄλων τῶν ἀτόμων, ἢ ἀναγνώρισις ἴσων πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἢ παροχὴ ἴσης δυνατοῦτος εἰς ὄλους προσδιορισμοῦ τῆς νομοθεσίας, ὑποστηρίξεως τῶν γνώμῶν καὶ συμφερόντων των. Ἔτσι ἀποφεύγεται κατὰ τὸ δυνατόν ἡ αὐθαιρέσις μιᾶς πλειοψηφίας, πολλάκις τεχνητῆς, διεκδικούσης τὰ πάντα διὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς, καὶ εὐνοεῖται μία προοδευτικὴ πολιτικὴ ἐξέλιξις καὶ ἕνας ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον ἐμπαθῆς πολιτικὸς

ἀνταγωνισμὸς. Ὅπως εἶναι ἀδύνατον νὰ νοηθῇ κοινοβουλευτικὸν πολιτεύμα χωρὶς ἐλευθερίαν σκέψεως, τύπου καὶ δημοσίου πολιτικοῦ ἐλέγχου, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀποτελεῖτραγάλαφον ἢ ὑπαρξίς τοιοῦτου πολιτεύματος χωρὶς ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα.

Ἴδου διατί δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν τὴν Ἑλληνικὴν Δημοκρατίαν, τὴν ὅποیان ἀντιλαμβάνομεθα ἐπίσης ὡς μίαν σιδηρᾶν ἀνάγκη, χωρὶς τὴν καθιέρωσιν ἐνός συνεποῦς ἀναλογικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος.

Εἰς τοῦτο ἀντιτίθεται ὁ μπόλσεβικισμὸς, ὁ στηριζόμενος εἰς τὴν δικτατορίαν μιᾶς τάξεως ποῦ ἀποτελεῖ κατάργησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσοπολιτείας.

VII

Ἡ ἰδέα τῆς ἀναλογικῆς ἐκπροσωπήσεως δὲν συζητεῖται πρώτην φορᾶν τώρα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀνέφερα ἤδη τὴν ἀπόπειραν τοῦ Κουμουνοῦρου, ὅπως εἰσαγάγῃ τὸ ἐνιαυτὸν τῆς ψήφου, τὸ ὅποιον βραδύτερα ἐφηρμόσθη εἰς τὴν Κρήτην, καθὼς καὶ τὸν δημοτικὸν νόμον, τὸν καθιεροῦντα τὴν περιωρισμένην ψήφον. Αὐτὰ ἀποτελοῦν βέβαια ἀπλῶς ἀντιπροσώπευσιν τῶν μειοψηφῶν, ἢ ὅποια ἕμως εἶναι τόσο συγγενῆς πρὸς τὴν ἀναλογικὴν ἐκπροσώπησιν, ὥστε δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἐξελίξεώς της. Ἐπιστημονικῶς ἔχει ἐπίσης μελετηθῇ τὸ ζήτημα. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν πολιτικὸν κόσμον δὲν ἔλειψε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ ἀξίωσις καθιερώσεως τῆς ἀναλογικῆς ἐκπροσωπήσεως. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1909 εἰς ἐν ὑπόμνημά της πρὸς τοὺς διευθύνοντας αὐτὴν, ἢ «Κοινωνιολογικὴ Ἐταιρεία», ἢ ὅποια τότε ἀπετέλει μᾶλλον πολιτικὸν σωματεῖον, συνέστησε τὴν καθιέρωσιν ἐκλογικοῦ συστήματος, προστατεύοντος τὰς μειοψηφίας (1). Τὸ Λαϊκὸν κόμμα, τὸ ὅποιον συνεστήθη εἰς τὰ 1910 ἀπὸ μέλη τῆς «Κοινωνιολογικῆς Ἐταιρείας», εἰς τὸ πρόγραμμά του (2) διὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς ἀνέγραφε τὴν καθιέρωσιν τῆς ἀναλογικῆς ἐκπροσωπήσεως. Ἐγὼ δὲ εἰς τὴν Β' Ἀναθεωρητικὴν Βουλὴν, συζητουμένου τοῦ ἀρθροῦ 66 τοῦ Συντάγματος, ἐπρότεινα νὰ διατυπωθῇ τοῦτο ὡς ἐξῆς: «Ἡ Βουλὴ σύγκειται ἐκ Βουλευτῶν, ἐκλεγομένων κατ' ἀναλογίαν ὑπὸ τῶν ἐχόντων δικαίωμα πρὸς τοῦτο πολιτῶν δι' ἀμέσου, καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας...», ὅπως καθιερωθῇ διὰ συνταγματικῆς διατάξεως ἢ ἀναλογικῆς ἐκπροσώπησις. Ἡ πρότασις ἀπερρίφθη, διότι ὁ τότε πρόε-

(1) Τί πρέπει νὰ γίνῃ. Ἀθῆναι, 1909.

(2) Πρόγραμμα τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος. Ἀθῆναι 1910.

δρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Βενιζέλος ἐκηρύχθη μὲν σύμφωνος πρὸς τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἐθεώρησε πρακτικώτερον νὰ εἰσαχθῆ αὕτη διὰ νόμου καὶ εἰς ἐποχὴν, ἐπιτρέπουσαν μακρὰν ἐπὶ τοῦ ζητήματος συζήτησιν⁽¹⁾. Αἱ ἀπὸ τοῦ 1912 ἐξωτερικαὶ περιπλοκαὶ συνετέλεσαν νὰ κοιμηθῆ ἐπὶ τινὰ ἔτη τὸ ζήτημα. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1920 τὰ δύο μεγαλύτερα τμήματα τῆς «Ἠνωμένης Ἀντιπολιτεύσεως», τὸ Λαϊκὸν(γυναρικὸν) καὶ τὸ Ἐθνικὸν συντηρητικὸν, τὸ κατόπιν ἐπικληθὲν Μεταρρυθμιστικὸν (στρατικὸν) κόμμα ἀνέγραψαν εἰς τὰ προγράμματά των⁽²⁾ τὴν καθιέρωσιν τῆς ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκλογικὴν νίκην, ἐλπίζοντα ἐκ νέου ἐκλογικὴν ἐπικράτησιν μὲ τὸ πλειοψηφικὸν σύστημα, ὄχι μόνον ἠμέλησαν νὰ ἐκπληρώσουν τὰς ὑποσχέσεις των, ἀλλὰ καὶ κατήργησαν τὸν νόμον, ὁ ὁποῖος ἠῦρνε τὴν ἐκλογικὴν θάσιν ἀπὸ 16.000 εἰς 25.000 δημότας πρὸς ἐκλογὴν ἑνὸς βουλευτοῦ, καὶ εἶχαν ἀρχίσει νὰ μελετοῦν διὰ λόγους φατριαστικῶς καὶ τὴν ἐκ νέου στένευσιν τῆς ἐκλογικῆς περιφερείας, ἣ ὁποία δὲν εἶναι εὐνοϊκὴ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀναλογικῆς ἐκπροσωπήσεως. Ἡ κοινοβουλευτικὴ ὁμάς τῶν φιλελευθέρων διὰ τοῦ προσχεδίου συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων ποῦ ὑπέβαλεν εἰς τὴν Γ' Ἐθνικὴν συνέλευσιν, ἐπρότεινε τὴν συνταγματικὴν καθιέρωσιν τῆς ἀναλογικῆς ἐκπροσωπήσεως διὰ διατυπώσεως τοῦ ἀρθροῦ 66 ὡς ἑξῆς: «Ἡ Βουλὴ σύγκειται ἐκ βουλευτῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν ἐχόντων δικαίωμα πρὸς τοῦτο πολιτῶν δι' ἀμέσου καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας κατὰ τὸ ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα⁽³⁾. . . » Οἱ ἀνεξάρτητοι ἐκηρύχθησαν ἐπίσης εἰς τὴν συνταγματικὴν ἐπιτροπὴν ὑπὲρ εἰσαγωγῆς τῆς ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἔχουν ἐπίσης κηρυχθῆ τὸ ἀγροτικὸν, τὸ σοσιαλιστικὸν, καὶ τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα.

Ἐξ ὧν τούτων καταφαίνεται, ὅτι ἀπὸ δλα τὰ κόμματα ἔχει ἐγ-

(1) Συνεδρίασις τῆς 2ας Ἀπριλίου 1911. Πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Β' Διπλῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς. Τομ. Α' σελ. 911.

(2) «Τὸ Μέλλον» 1920, Ἀριθ. 22—24. «Λόγος τοῦ κ. Γούναρη» καὶ «Τὸ πολιτικὸν πρόγραμμα τοῦ ἔθνικοῦ συντηρητικοῦ κόμματος.»

(3) Ἡ πρότασις αὕτη εἶναι ἄσχετος πρὸς ἄλλην πρότασιν, γενομένην καὶ πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν περὶ προστασίας τῶν ἄλλοεθνῶν μειονοτήτων διατάξεων τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐκλογεῖς, ἀνήκοντες εἰς ἴδιαν ἐθνότητα, ἄλλην παρὰ τὴν ἐν τῇ ἐκλογικῇ περιφερείᾳ ἐπικρατοῦσαν, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσουν αὐτοτελεῖ ἐκλογικὸν σύλλογον πρὸς ἐκλογὴν ἀναλόγου ἀριθμοῦ βουλευτῶν. Ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀναλογικὴν ἐκπροσώπησιν, ἀλλὰ τὸν σχηματισμὸν ἐκλογικῶν περιφερειῶν κατὰ ἐθνότητος, ἐπραγματοποιήθη δὲ ὑπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἣ ὁποία ὥρισεν εἰς 19 τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων Μακεδονίας καὶ Θράκης ἐκλεκτῶν βουλευτῶν (Ἀπόφασις τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 15 Σεπτεμβρίου 1922).

κριθῆ ὁ θεσμὸς αὐτός, ἔχει ἀναγνωρισθῆ ἢ ἀναγκαιότης του. Ἀνεξαρτήτως τούτου λόγοι εἰδικοί καὶ μεγίστης σοβαρότητος ἐπιβάλλουν τὴν ἄμεσον καθιέρωσιν του εἰς τὸν τόπον μας.

Καὶ πρῶτον ἢ Ἐπανάστασις τοῦ 1909 ὑπῆρξε κυρίως τὸ κορύφωμα τῆς κατὰ τῶν προσωπικῶν κομμάτων καὶ τοῦ προσωπικοῦ κομματισμοῦ λαϊκῆς ἀγανακτήσεως. Ἐν τούτοις παρ' ὄλην τὴν δημιουργίαν νέων κομμάτων, λαβόντων καὶ ὀνομασίας ἀντικειμενικᾶς, παρ' ὄλην τὴν οικονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐξέλιξιν ποῦ ὑπέστημεν, ὁ προσωπικὸς κομματισμὸς ἀκμάζει, τὰ προσωπικὰ κόμματα διατηροῦνται ἀκόμη κατ' οὐσίαν καὶ ἀποτελοῦν τὴν θάσιν τῆς κομματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, ὅσον καὶ ἂν ἀπὸ τὰς μεγάλας ἀντιθέσεις γενικοῦ ἐνδιαφέροντος ποῦ ἐγέννησεν ἢ τελευταία ἀνώμαλος περίοδος, ὁ ἐντελῶς προσωπικὸς χαρακτήρ των ἔχει ὑποστῆ ἐλάττωσιν. Μετὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν κοινοτήτων καὶ τὴν ἀποκέντρωσιν, ἐφαρμοζομένην εἰλικρινῶς, ἢ προτεινομένη ἐκλογικὴ μεταρρυθμίσις εἶναι προωρισμένη νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐξέλιξιν καὶ νὰ δώσῃ τὸ τελευταῖον θανάσιμον κτύπημα κατὰ τοῦ προσωπικοῦ κομματισμοῦ. Διότι θὰ εὐνοήσῃ, ὅπως ἐτονίσθη ἤδη, τὴν ἀνεξάρτητον ἐμφάνισιν, τὴν διεξαγωγὴν ἀγνοῦ τοῦ ἀγῶνος των καὶ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν νέων κομμάτων, τῶν στηριζομένων εἰς ἀντιθέσεις οικονομικᾶς, κοινωνικᾶς ἢ πολιτικᾶς ἢ καὶ ἀπλῶς πολιτικᾶς καὶ βασιζομένην εἰς πραγματικὴν καὶ ὄχι προσωπικὴν κομματικὴν ὀργάνωσιν. Ἡ δὲ ἐμφάνισις αὐτῶν τῶν νέων κομμάτων εἰς τὴν Βουλὴν θὰ ὠθήσῃ ἐξ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τὰ παλαιότερα κόμματα νὰ προσαρμοσθοῦν εἰς τὰς νεωτέρας ἀξιώσεις καὶ ἀνάγκας, νὰ λάβουν ἀντικειμενικὸν χαρακτήρα καὶ νὰ ἀποκτήσουν πραγματικὴν κομματικὴν ὀργάνωσιν, πράγματα ποῦ εὐνοοῦνται ἀμέσως ἀπὸ τὸ ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα. Κατ' ἄλλον τρόπον, μὲ τὸ ἰσχυρὸν πλειοψηφικὸν σύστημα δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἐξαρθῆ ὁ πολιτικὸς ἀνταγωνισμὸς εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον ἀντιθέσεων ἀρχῶν καὶ γενικωτέρων συμφερόντων, νὰ καταστοῦν περιττοὶ οἱ μικτοὶ συνδυασμοὶ καὶ ἀνόθευτος ὁ ἐκλογικὸς ἀνταγωνισμὸς, νὰ ἐξαναγκασθοῦν οἱ πολῖται νὰ σαφηνίσουν τὰς πολιτικὰς ἀντιλήψεις καὶ σκέψεις των. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀκόμη τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα καὶ αἱ προσωπικαὶ ἐπιβολαὶ θὰ σύρουν εἰς χαμηλὸν καὶ νοσηρὸν ἐπίπεδον τὸν πολιτικὸν ἀνταγωνισμὸν. Ἔτσι καὶ ἡ πολιτικὴ μόρφωσις καὶ διαπαιδαγώγησις τῶν πολιτῶν μοιραίως θὰ ἐπιβραδυνθῆ καὶ τὸ Κράτος θὰ παραλύῃ.

Ἄλλος σοβαρὸς λόγος εἶναι, ὅτι ἡ ἀναλογικὴ ἐκπροσώπησις καὶ ἡ φυσικὴ κατάτμησις τῶν κομμάτων καθὼς καὶ ἡ συστηματικὴ των ὀργάνωσις θὰ περιορίσουν τὴν πρωθυπουργικὴν παντοδυναμίαν. Ἡ ὑπεροχὴ,

ἡ ἐξαιρετικὴ ἐπιρροὴ τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ φυσικὴ εἶναι καὶ ἐπιθυμητὴ, διότι ἐξασφαλίζει τὴν συνεργασίαν τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως καὶ παρατηρεῖται εἰς ὅλα τὰ κοινοβουλευτικὰ Κράτη. Ἄλλ' εἰς τὸν τόπον μας ἡ ἐξαιρετικὴ αὐτὴ ἐπιρροὴ τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐξωγκώθη ὑπὲρ πᾶν μέτρον, ἐξῆλθε ἀπὸ κάθε ὅριον, εἰς βαθμὸν ποδοῦσιαστικῶς μετέβαλε τὸ πολίτευμα. Διότι κατήντησε τὰ πάντα νὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν πρωθυπουργὸν καὶ ὅλοι εἰς αὐτὸν νὰ ἀποβλέπουν διὰ τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων των. Δὲν ἦτο δὲ δυστυχῶς πάντοτε συντροφευμένη αὐτὴ ἡ συγκέντρωσις τῆς ἐξουσίας ἀπὸ πραγματικὴν ὑπεροχὴν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν. Ἄλλ' ὅσονδῆποτε καὶ ἂν συνεδάδιζε μὲ τὴν ὑπερβολικὴν συγκέντρωσιν τῆς ἐξουσίας τοιαύτη οὐσιαστικὴ ὑπεροχὴ, εἶναι προφανές, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἀποτυχίαν, διότι δὲν εἶναι, δυνατόν τὰ συγκεντρωθῶν εἰς ἓνα ἄνθρωπον τόσαι πνευματικαὶ καὶ ἠθικαὶ καὶ ἱκανότητες καὶ τόση σωματικὴ ἀντοχὴ, ὥστε νὰ ἠμπορέσῃ νὰ κρατήσῃ εἰς τοὺς ὧμους τοῦ τὸ παμμέγιστον βάρους τόσων ὑποθέσεων καὶ διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον περιορίζεται ἡ συνεργασία περισσοτέρων ἱκανῶν ἀνθρώπων, πνίγεται ἡ πρωτοβουλία καὶ δραστηριότης των καὶ τέλος ἡ κολακεία καὶ ἡ χυφιδισμὸς ἀνοίγουν βαθὺ χάσμα μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ λαοῦ, ἐνάντιον πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος.

Ἡ συγκέντρωσις αὐτὴ ἐξαιρετικὰ ὑπερβολικῆς ἐξουσίας εἰς τὰ χέρια τοῦ πρωθυπουργοῦ ἠμπορεῖ νὰ ὀφείλεται εἰς βαθυτέρας αἰτίας, τὴν ἔλλειψιν πολιτικῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ, ψυχικὸν μεσαιωνισμόν, ἀλλ' εἶναι ἐκτὸς ἀμφισθητήσεως, ὅτι εὐνοεῖται καταπληκτικὰ ἀπὸ τὸ σημερινὸν ἐκλογικὸν σύστημα, τὴν ὑπαρξίν δύο μόνων κομματικῶν μερίδων, τὴν προσωπικὴν των ὀργάνωσιν, αἱ ὁποῖαι ἀξάνουν τὴν ἐξάρτησιν ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν καὶ καθιστοῦν δύσκολον τὴν πρὸς αὐτὸν διαφωνίαν. Εἶναι ἐπίσης ἐκτὸς ἀμφισθητήσεως, ὅτι ἡ μεγάλη ἐμπάθεια ποῦ ἀνεπτύχθη τὸν τελευταῖον καιρὸν καὶ ὁ ὑπερβολικὸς φανατισμὸς ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὴν ὑπερεξόγκωσιν τῆς πρωθυπουργικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐπιβολῆς τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ἐξουσία πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς λογικὰ ὅρια, χάριν καὶ αὐτῶν τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων, καὶ ἓνα σπουδαῖον μέσον πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ ἀναλογικὴ ἀντιπροσώπευσις ποῦ εὐνοεῖ τὴν πραγματικὴν ὀργάνωσιν τῶν κομμάτων, τὴν κατάτμησιν αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δίδωνται εἰς τοὺς πολίτας περισσότεραι ἀπὸ δύο πολιτικαὶ διεξοδοὶ καὶ νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ διαφωνία πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Κυβερνήσεως ἢ ἐνὸς κόμματος, χωρὶς αὐτὴ ἡ διαφωνία νὰ ἔχη καὶ ἀναγκαῖον ἐπακόλουθον οὔτε τὴν μετάπτωσιν εἰς τὸ ὅλως ἀντίθετον

πολιτικὸν στρατόπεδον οὔτε τὴν πολιτικὴν προγραφὴν. Ἔτσι μόνον ἠμπορεῖ νὰ ἐνσαρκωθῇ εἰς τὴν πράξιν τὸ πνεῦμα τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, μὲ τὸ ὅποιον εἶναι ἀσυμβίβαστος ἡ ὑπερβολικὴ συγκέντρωσις ἐξουσίας εἰς τὰ χέρια ἐνὸς προσώπου.

Ἐπάρχει ὅμως καὶ ἄλλος, οὐσιωδέστερος λόγος. Ἀπὸ τὰ 1915 ἐπαύσαμεν νὰ ζῶμεν ὀμαλὸν καὶ πραγματικὰ ἐλεύθερον πολιτικὸν βίον. Ἔνας ἐμφύλιος διχασμὸς μᾶς σπαράσσει. Ἐπέστημεν τρισεμείστην ἔθνικὴν συμφορὰν. Ἐδρισκόμεθα ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς στρατιωτικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία ἀναγκαστικῶς ἔχει παροδικὸν χαρακτῆρα. Ἔτσι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ προχωρήσωμεν. Εἶναι ζήτημα ὑπάρξεως νὰ ἐκκαθαρίσωμεν ριζικῶς τὸ ἄμεσον παρελθόν, νὰ τὸ σβύσωμεν, νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς ὀμαλὸν καὶ ἐλεύθερον πολιτικὸν βίον. Καλόβουλοι ἄνθρωποι ἔρχονται εἰς τὸ μέσον καὶ κηρύσσουν τὴν συναδέλφωσιν, τὴν γεφύρωσιν τοῦ χάσματος, τὴν ἔνωσιν. Ἐὰν αἱ καλὰ συμβουλαὶ μόναι ἠμποροῦσαν νὰ πνίξουν τὴν ἐμπάθειαν τῶν ἀνθρώπων, νὰ σταματήσουν τὴν φορὰν λαϊκῶν μαζῶν, ὠθουμένων ἀπὸ ἀδιάλλακτα στοιχεῖα, θὰ ἔπρεπεν ὅλοι νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ νὰ προσαρμόσωμεν τὴν φωνὴν μας εἰς τὸ κήρυγμα αὐτό, θὰ εἶχεν ἤδη ἡ ἐσωτερικὴ ἀντίθεσις λάβει ἄλλην μορφήν. Διότι, δὲν πρόκειται βέβαια νὰ καταργηθῇ κάθε ἐσωτερικὴ ἀντίθεσις. Αὐτὸ θὰ ἐσήμαινε νέκρωσιν. Αἱ ἀντιθέσεις θὰ συνεχισθοῦν, διότι, πηγάζουν ἀπὸ τὴν ζωὴν, ἀποτελοῦν στοιχεῖον τῆς καὶ θὰ εἶναι ὀξύταται, ἐὰν τὸ ἀντικείμενον τῆς διαφορᾶς εἶναι τόσον μέγα, ὅπως καὶ εἰς τὸ παρελθόν, δηλ. ἡ ἔθνικὴ ὑπόστασις καὶ αἱ λαϊκαὶ ἐλευθερίαι. Τὸ μέγα πρόβλημα ποῦ προβάλλεται σήμερον εἶναι, πῶς ὁ ἐσωτερικὸς ἀνταγωνισμὸς νὰ μὴ εἶναι δυνατόν νὰ ὠθήσῃ εἰς νέας συμφοράς, καὶ πῶς θὰ διεξαχθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ φιλελευθέρου πολιτεύματός μας. Καὶ πρὸς ἱκανοποιητικὴν λύσιν αὐτοῦ τοῦ προβλήματος τὸ φιλειργητικὸν κήρυγμα δὲν εἶναι βέβαια ἀρκετόν. Πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ τοὺς βοηθήσωμεν, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ψυχικῆς των καὶ πνευματικῆς δυνατότητος νὰ συμβάλουν εἰς τὸ νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἀφόρητον καὶ ἐπικίνδυνον κρίσιν.

Τὸ σημερινὸν ἐκλογικὸν σύστημα τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς ὀφθεῖ, ὅπως ἐξετέθη, εἰς τὸν σχηματισμὸν δύο μεγάλων πολιτικῶν μερίδων, διότι ἐξω ἀπ' αὐτῆς ἡ ἐκλογικὴ ἐπιτυχία εἶναι ὑπερβολικὰ δύσκολος, ἂν μὴ ἀδύνατος. Οἱ ἀπολεθῶντες τοὺς κομματικοὺς πυρήνας, περίξτων ὁποίων εἶναι δυνατόν νὰ συνασπισθοῦν αἱ δύο πολιτικαὶ μερίδες, εὐρίσκονται εἰς τοὺς δύο πόλους τῆς ἐσωτερικῆς ἐμφυλίας ἀντιθέσεως, εἴτε ἐξ ἰδίας προθέσεως εἴτε ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν ἄλλων πρὸς αὐτούς, εἴτε

καὶ ἐκ τῆς κεκτημένης ἀπὸ τὸ παρελθὸν ταχύτητος. Αὐτοὶ θὰ παρασύρουν μοιραίως ὄλους ἐκείνους ποὺ θὰ συνασπισθοῦν περὶ αὐτοῦς, αὐτοὶ θὰ δώσουν τὸν τόνον καὶ τὴν κατεύθυνσιν εἰς τὴν πάλην καὶ θὰ συντελέσουν φυσικὰ εἰς τὸ νὰ διαιωνισθῇ ἡ παλαιὰ ἀντίθεσις μετὰ τὴν ἀνωμαλίαν ποὺ προκαλεῖ καὶ τὴν τυραννίαν καὶ μετὰ ὄλους τοὺς κινδύνους τῆς. Ἐν τούτοις δὲν ἀνταπεκρίνεται εἰς τὴν ἐνδόμυχον ἐπιθυμίαν καὶ θέλησιν ὄλων ἐκείνων ποὺ συντάσσονται μετὰ τὰς δύο πολιτικὰς μερίδας τοιοῦτου εἴδους ἀντίθεσις. Ἀκολουθοῦν ὁμοίως καὶ αὐτοί, διότι ὑφίστανται ἐκβλάσιν, ἐναντίον τῆς ὁπείας δὲν ἔχουν ἀρκετὴν δύναμιν νὰ ἀντιδράσῃ, ἴσως καὶ διότι λείπουν οἱ κατάλληλοι καὶ ἐμπνευσμένοι ὁδηγοί. Ἐὰν αἱ δύο μεγάλαι πολιτικαὶ μερίδες ἤμποροῦσαν νὰ κατατμηθοῦν, θὰ ἐγεννηθῶντο νέα κόμματα, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ προσεχώρουν ὄχι μόνον ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἡ συναίσθησις χωριστῶν ὁμαδικῶν συμφερόντων ἢ χωριστῆς πολιτικῆς ἰδεολογίας ὠθεῖ εἰς ἰδιαίτην κομματικὴν δράσιν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ συνετάχθησαν μετὰ μίαν ἀπὸ τὰς δύο μεγάλας πολιτικὰς μερίδας εἴτε ἀπὸ ἀντίθεσιν ἢ ἀντιπάθειαν πρὸς τὴν ἀντίπαλον μερίδα εἴτε ἀπὸ λόγους ἀτομικοῦς, φιλοδοξίας ἢ αἰουδήποτε συμφέροντος. Τοιοῦτοτρόπως ὁμοίως ὄχι μόνον θὰ ἐσχηματίζοντο μετὰ τῶν δύο πόλων τῆς ἀντιθέσεως διάμεσοι σταθμοὶ ποὺ θὰ τὴν ἀπάλυναν, θὰ ἐχρησίμευαν ὡς τόξα ἢ στῆλοι διὰ τὴν γεφύρωσιν, ἀλλὰ καὶ θὰ καθίστων ἀπολύτως ἀδύνατον τὴν ἐπικράτησιν κόμματος, πολιτικῆς ἀπόψεως, δυναμένης νὰ προκαλέσῃ νέας συμφορὰς. Καὶ τὴν δημιουργίαν τῶν νέων αὐτῶν κομμάτων τὴν εὐνοεῖ ἡ καινῶν καὶ πολιτικῆ κατάστασις. Ἐκτὸς τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, ἡ συναίσθησις χωριστῶν ἀγροτικῶν συμφερόντων ὠθεῖ εἰς τὴν σύμπηξιν ἀγροτικοῦ κόμματος. Ἐργατικὰ ὁμαδικὰ συμφέροντα ἔχουν καταστήσει ὄρμον τὴν ὀργάνωσιν σοβαροῦ ἐργατικοῦ κόμματος, ἐκτὸς τοῦ κομμουνιστικοῦ καὶ ἴσως καὶ ἐκτὸς τοῦ σοσιαλιστικοῦ. Ὁ ἐμπορικὸς καὶ βιομηχανικὸς κόσμος μαζὺ μετὰ συντηρητικὰ ἀστικά στοιχεία κινεῖται διὰ τὴν δώσῃ ζωὴν εἰς ἓνα, ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰ συμφέροντα καὶ τὰ αἰσθηματὰ του, προοδευτικὸν κόμμα. Συντηρητικὰ καὶ παλαιὰ πολιτικὰ στοιχεία ποὺ δὲν θέλουν τὰ ἄκρα δεκνύουσι διαθέσεις σχηματισμοῦ συντηρητικοῦ ἢ συντηρητικῶν καὶ διαλλακτικῶν κομμάτων. Καὶ ὁμοίως ἡ ἐξέλιξις αὐτῆ, ὅλα αὐτὰ αἱ τάσεις καὶ προσπάθειαι κινδυνεύουν νὰ συντριβοῦν πρὸς τὸ σημερινὸ ἐκλογικὸν σύστημα ποὺ παρουσιάζει εἰς τὴν λαὸν τὴν δυνατότητα δύο μόνον κομμάτων, δύο κλίνας Προκρούστου, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλουν ὅλοι νὰ προσαρμόσῃ ἀκριβῶς τὰ μέλη των, εἴτε ἐξέχουν ἀπ' αὐτὰς, εἴτε εἰναι μικρότερα. Βλέπω μέγιστον μέρος τοῦ λαοῦ

νὰ θέλῃ ἐνδομύχως νὰ λησμονήσῃ, νὰ σβύσῃ τὸ ἁμαρτωλὸν παρελθὸν καὶ νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς καλυτέρου μέλλοντος καὶ ὁμοίως νὰ τὸ κρατοῦν προσηλωμένον εἰς τὸ παρελθὸν καὶ νὰ τὸ ἀναγκάζουν νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀδιάλλακτον πάλην παλαιοί, σιδηροὶ κομματικοὶ δεσμοί. Αὐτοὶ εἶναι ὑπερτέρα ἀνάγκη νὰ σπάσῃ. Καὶ δι' αὐτὸ ἀπαιτεῖται νὰ γίνῃ τοῦλάχιστον ἡ προτεινομένη ἐκλογικὴ μεταρρυθμίσις, νὰ θρυμματισθοῦν τὰ παλαιὰ κόμματα. Ἀπὸ τὸν θρυμματισμὸν αὐτὸν θὰ βλαστήσῃ νέα πολιτικὴ ζωὴ, πραγματικὴ ἐλευθερία καὶ ὁμαλὸς πολιτικὸς βίος.

Ἰδοὺ οἱ λόγοι ποὺ ἐπιβάλλουν τὴν ἄμεσον καθιέρωσιν τοῦ ἀναλογικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασιν αὐτὴν. Καμμία νομοθετικὴ μεταρρυθμίσις ἀπὸ ὅσας εἰσήγαγε δὲν εἶναι τόσο εὐεργετικὴ οὐδὲ προσαρμόζεται πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς τῶσον, ὅσον αὐτῆ. Ἡ ἀντίρρῃσις ὅτι εἶναι ριζικὴ, ὅτι δὲν εἶναι ὄριμος, ὅτι χρειάζεται λαϊκὴ ἐγκρισίς, δὲν ἠμπορεῖ νὰ σταθῇ, ἀφοῦ ἔχει ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀναγκαιότης τῆς ἀπὸ ὅλα τὰ κόμματα καὶ ἀφοῦ ἔχει ἐπεκταθῇ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην. Ἐκτὸς τούτου, ἡ μεταρρυθμίσις αὐτὴ εἶναι τόσο στοιχειώδης προϋπόθεσις συνεποῦς λειτουργίας τοῦ πολιτεύματός μας, τὸ ὁποῖον θέλει τὴν ἰσοπολιτείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς γνώμης τῆς πλειοψηφίας, ὑπέστημεν τόσας συμφορὰς ἀπὸ τὴν ἐπικράτησιν τῆς μειοψηφίας εἰς τὰς τελευταίας ἐκλογάς, ὥστε θαυμάζει κανεὶς πῶς εὐρίσκονται ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν διὰ λόγους τυπικοῦς, ἐν ὀνόματι δὴθεν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, ὅτι πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν ἐκλογάς μετὰ τὸ παλαιὸν ἐκλογικὸν σύστημα.

Αἱ συνθήκαι ποὺ εὐρισκόμεθα ἐπιβάλλουν ἐπιτακτικὰ, ὥστε καὶ ἂν δὲν εἶχεν εὐρεθῆ καὶ δὲν εἶχεν ἐφαρμασθῆ πούθετὰ τὸ ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα, νὰ τὸ εὐρίσκαμεν ἡμεῖς καὶ νὰ τὸ ἐφαρμόσωμεν τώρα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Π Ι Ν Α Κ Ξ Α

ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥΣ ΟΠΑΔΟΥΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΠΙ ΤΗ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 17ΗΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1920

'Εκλογικαί περιφέρειαι		Σύνολον ψηφισάντων εκλογέων εις έκαστην εκλογικήν περιφέρειαν	Αριθμὸς εκλογέων ψηφισάντων ὑπέρ :
		τῶν ἠνωμένων κομμάτων	τῶν φιλελευθέρων ἄλλων ὑποψηφίων
1	'Αθιανουπόλεως	16127	16127
2	Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας	28839	11273
3	'Αργολίδος Κορινθίας	25802	10577
4	'Αργαδίας	24472	7631
5	'Αρτης	6771	3605
6	'Αττικῆς καὶ Βοιωτίας	82715	36180
7	'Αχαΐας καὶ Ἡλιδος	40401	18485
8	Δράμας	18536	9108
9	'Εβρου	10320	10320
10	Εὐβοίας	19525	7488
11	Ζακύνθου	7766	2961
12	Ηρακλείου	17804	10522
13	Θεσσαλονίκης	37955	14580
14	Ἰωαννίνων	18818	11536
15	Καλλιστολέως	9658	9658
16	Κερκύρας	21721	7297
		13890	534

17	Κεφαλληνίας	12085	5307
18	Κοζάνης	21479	7770
19	Κυνυράδων	23558	9201
20	Λακωνίας	18001	6012
21	Λαρίσης	32464	14423
22	Λασηθίου	12111	7567
23	Λέσβου	18926	18716
24	Μεσσηνίας	32802	11897
25	Πέλλης	10809	3673
26	Πρεβέζης	6115	4119
27	Ραιδεστού	17733	17733
28	Ρεθύμνης	11436	7133
29	Ροδόπης	14563	14563
30	Σάμου	8816	4375
31	Σαράντα Ἐκκλησιῶν	14580	14580
32	Σερρών	15223	6993
33	Τρικαλάων	23177	9425
34	Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος	26454	8765
35	Φλωρίνης	15069	4735
36	Χανίων	13861	9320
37	Χίου	7411	4902
38	Στετῶν	1149	603
39	'Υδρας	1471	1471
40	Ψαρρῶν	403	187
		216	187
		368678	375803
		746946	2465

Σύνολον

Π Ι Ν Α Κ Ε Γ (¹)
ΕΜΦΑΝΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΤΟΥ ΓΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΚΟΥ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΙΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 17ης ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1920

ΠΡΩΤΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ

Εκλογικός διαμέτρησις	Εκλογικός διαμέτρησις εισερχεται εις το σύνολον των ψηφών των υπολοίπων κομμάτων συναρτησασαν τα Ηνωμένα κομματα και ε-πομένως δίδει δικαίωμα εις κατάληπην θέσων:	Εκλογικός διαμέτρησις εισερχεται εις το σύνολον των ψηφών των υπολοίπων κομμάτων, Ηνωμένων και ε-πομένως δίδει δικαίωμα εις κατάληπην θέσων:	Εκλογικός διαμέτρησις εισερχεται εις το σύνολον των ψηφών των υπολοίπων κομμάτων, Ηνωμένων και ε-πομένως δίδει δικαίωμα εις κατάληπην θέσων:	Εκλογικός διαμέτρησις εισερχεται εις το σύνολον των ψηφών των υπολοίπων κομμάτων, Ηνωμένων και ε-πομένως δίδει δικαίωμα εις κατάληπην θέσων:	Εκλογικός διαμέτρησις εισερχεται εις το σύνολον των ψηφών των υπολοίπων κομμάτων, Ηνωμένων και ε-πομένως δίδει δικαίωμα εις κατάληπην θέσων:
1	1466	7	748	11	1
2	2403	6	455	4	1671
3	2345	8	547	4	1197
4	2039	1	1312	2	1522
5	1677	12	1427	9	251
6	3759	8	1716	7	2349
7	2525	6	367	6	810
8	1445	5	—	8	1553
9	1290	5	1162	3	961
10	2169	1	2217	1	373
11	2588	2	2186	4	350
12	2543	2	605	9	918
13	1518	15	1010	7	560
14	1568	4	—	6	4
15	4609	5	320	2	1869
16	2714	3	1607	3	426
17	1727	4	45	3	1914
18	1952	7	1673	5	141
19	1813	7	1512	3	12
20	2000	5	—	3	—

21	2378	7	1395	6	155
22	3027	1	1517	2	1513
23	1577	3	29	8	1100
24	2343	8	1981	5	182
25	1544	4	1000	2	585
26	2038	—	1985	2	43
27	1477	—	2026	12	9
28	2287	1	—	3	262
29	2427	2	69	6	1
30	2221	—	—	1	2154
31	1620	4	1466	9	—
32	1691	7	235	4	229
33	1931	7	360	4	1701
34	2404	7	222	3	1533
35	1674	6	867	2	1457
36	1837	2	840	5	135
37	1432	1	546	3	456
38	574	—	—	1	29
39	490	—	—	3	1
40	201	1	15	3	187
	156	—	43.334	—	28.338
	—	156	—	181	—

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ

Εκλογικός διαμέτρησις εισερχεται εις το σύνολον των υπολοίπων κομμάτων και ε-πομένως δίδει δικαίωμα εις κατάληπην θέσων:	Εκλογικός διαμέτρησις εισερχεται εις το σύνολον των υπολοίπων κομμάτων, Ηνωμένων και ε-πομένως δίδει δικαίωμα εις κατάληπην θέσων:	Εκλογικός διαμέτρησις εισερχεται εις το σύνολον των υπολοίπων κομμάτων, Ηνωμένων και ε-πομένως δίδει δικαίωμα εις κατάληπην θέσων:	Εκλογικός διαμέτρησις εισερχεται εις το σύνολον των υπολοίπων κομμάτων, Ηνωμένων και ε-πομένως δίδει δικαίωμα εις κατάληπην θέσων:	Εκλογικός διαμέτρησις εισερχεται εις το σύνολον των υπολοίπων κομμάτων, Ηνωμένων και ε-πομένως δίδει δικαίωμα εις κατάληπην θέσων:	Εκλογικός διαμέτρησις εισερχεται εις το σύνολον των υπολοίπων κομμάτων, Ηνωμένων και ε-πομένως δίδει δικαίωμα εις κατάληπην θέσων:
19	2028	13	2028	13	176
2174	—	—	—	—	—
Καταλαμβάνουν θέσεις Με την πρώτη κατανομήν Με την δευτέραν	Τα Ηνωμένα κομματα 156 19	Οι Φιλελεύθεροι 181 13	Σύνολον 175	Σύνολον 194	—

(¹) Ο Πίναξ Β έτέθη εις την σελίδα 140.

Π Ι Ν Α Κ Ε Δ (1)
ΕΜΦΑΙΝΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΤΟΥ ΛΥΣΤΡΙΑΚΟΥ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 17ης ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1920

Εκλογικαί περιφέρειαι	Εκλογικός διαμετρετής, εφόσχομος κατά την μέθοδον του d' Hondt.	Υπόλοιπον ψήφων τών Ηνωμένων κομμάτων μη δυνατόν να χρησιμοποιηθῆ ἢ εἰς τὴν πρώτην κατανομήν (1).	Υπόλοιπον ψήφων τών Φιλελευθέρων μη δυνατόν να χρησιμοποιηθῆ εἰς τὴν πρώτην κατανομήν (1).
1 Ἀδριανουπόλεως	1466	1788	1
2 Αιτωλίας καὶ Ἀκαρναντίας	2254	—	3
3 Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας	2175	1585	1877
4 Ἀργαδίας	1907	1	3
5 Ἄρτης	1494	3119	617
6 Ἄρτικῆς	3618	1	—
7 Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος	2435	1117	1440
8 Δράμας	1300	—	3
9 Ἐβρου	2006	1	4
10 Ἐβροίας	2402	1	1470
11 Ζακύνθου	2427	15	568
12 Ἡρακλείου	1460	2	1614
13 Θεσσαλονίκης	1456	—	1440
14 Ἰωαννίνων	1609	1910	4
15 Καλλιπόλεως	2432	—	1
16 Κερκίρας	1697	215	216
17 Κεφαλληνίας	1942	215	2
18 Κοζάνης	1794	5	291
19 Κυκλάδων	1919	5	255
20 Λακωνίας	—	—	—

21 Λαρισσῆς	2255	1	895
22 Λασιθίου	2621	2028	—
23 Λέσβου	1524	188	—
24 Μεσσηνίας	2302	6	387
25 Πέλλης	1427	1	819
26 Πιερρείας	1985	—	949
27 Ραϊδεστού	1477	—	9
28 Ρεθύμνης	2156	1	764
29 Ροδότης	2427	—	1
30 Σάμου	2187	237	1
31 Σαράντα Ἐκκλησιῶν	1620	—	—
32 Σεργίων	1647	1	1405
33 Τρικαλῶν	1885	1657	2132
34 Φθιατίδος καὶ Φωκίδος	2211	1	—
35 Φλωρίνης	1585	824	—
36 Χανίων	1864	814	2
37 Χίου	1225	1097	57
38 Σπετσῶν	546	—	1
39 Ὑδρας	490	—	—
40 Ψαρρῶν	187	29	—
		16646	15588

Αἱ παραχωρούμεναι εἰς τὴν πρώτην κατανομήν εἰς ἑκάστην πολιτικὴν μερίδα θέσεις εἶναι (1) 176 εἰς τὰ Ἡνωμένα κόμματα καὶ 194 εἰς τοὺς Φιλελευθέρους. Εἰς τὴν δευτέραν κατανομήν παραχωροῦνται ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἀνωτέρω ὑπολοίπων αἱ δέκα πέντε ἐπιπρόσθετοι θέσεις. Διὰ τὴν κατανομήν αὐτῶν παραμορφίζεται πάλιν ἡ μέθοδος τοῦ d' Hondt. Ὁ δὲ ἀπὸ τῆς εὐνοιακόμενος ἐκλογικὸς διαμετρετής εἶναι 2322, ὁποῖος εἰσέρχεται εἰς τὸ ἀθροισμα τῶν υπολοίπων τῶν Ἡνωμ. Κομμάτων 7 φορές καὶ ἀφίνει ὑπόλοιπον ἐντελῶς ἀχρησιμοποίητον 392 ψήφους, εἰς δὲ τὸ ἀθροισμα τῶν υπολοίπων τῶν Φιλελευθέρων 8 φορές καὶ ἀφίνει ὑπόλοιπον ἐντελῶς ἀχρησιμοποίητον 7 ψήφους. Κατ' ἀκολούθησιν αἱ παραχωρούμεναι ἐν συνόλῳ θέσεις εἰς μὲν τὰ Ἡνωμ. κόμματα εἶναι 175+7=182, εἰς δὲ τοὺς Φιλελευθέρους 194+8=202. Τὰ ἀπομένοντα ἐντελῶς ἀχρησιμοποίητα ὑπόλοιπα εἶναι ἐντελῶς ἀσήμαντα.

(1) Ἴδε παραχωρούμεναι θέσεις κατὰ νομοῦς εἰς ἑκάστην πολιτικὴν μερίδα μετὰ τὴν μέθοδον τοῦ d' Hondt εἰς πίνακα Β εἰς σελίδα 104.